

İlkokulların Haftalık Ders Çizelgesinin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi¹

Evaluation of the Weekly Course Schedule of Primary Schools According to the Views of the Primary School Teachers

Ömür Yılmaz², M. Metin Arslan³

Öz

Son zamanlarda sıkça tartışılan konulardan biri de ilkokulların haftalık toplam ders saatleri ve bu derslerin çizelgede kaç saat yer aldığı konusudur. Özellikle ilkokullarda okutulan ders ve ders saatleri hakkında sınıf öğretmenlerinin görüşü Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] stratejik planında, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB] kararlarında yer alan hedeflere ilkokullar açısından ulaşıp ulaşılmadığının tespiti önemlidir. Bu araştırmada ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin ilkokulların haftalık ders çizelgesi hakkındaki görüşlerinin betimlenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Çalışma grubunu Kırıkkale ilindeki ilkokullarda görev yapan on yıl ve üzerinde kıdeme sahip öğretmenler oluşturmaktadır. Çalışma grubunda bulunan öğretmenlerin ilkokulların haftalık ders saatleri hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış olarak hazırlanan “Öğretmen Görüşme Formu” kullanılmıştır. Veri toplama nitel veri toplama araçlarından olan görüşme yoluyla gerçekleştirilmiştir. 48 öğretmenle görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırmada görüşme sonuçlarından elde edilen verilerin çözümü ve yorumlanması aşamasında “İçerik Analizi” yaklaşımı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda sınıf öğretmenleri ağırlıklı olarak, ilkokulların haftalık ders saatinin azaltılması; haftalık ders çizelgesinde yer alan derslerin ve o derslere ait haftalık ders saatlerinin de uyumlu olmadığı yönünde görüş bildirmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: İlkokul, ders saatleri, haftalık ders çizelgesi

Abstract

One topic that has been frequently discussed recently is the total number of hours for primary schools per week and the number of hours these courses take place on weekly course schedule. The opinion of the classroom teachers about the courses and the course hours taught in the primary school is important to determine, whether the targets in the Ministry of National Education's (MoNE) strategic plan and in the decisions of the Board of Education [TTKB] are fulfilled. In this study, it has been aimed to describe the opinions of primary school teachers about the weekly course schedule of primary schools. The screening model was used in this study. The working group consists of teachers who have ten years or more of seniority and work in primary schools in Kırıkkale. The "Teacher Interview Form", which was prepared by the researcher in semi-structured form, was used to determine the opinions of the teachers in the working group about the weekly course hours of primary schools. Data collection was conducted through interviews from qualitative data collection tools. 48 teachers were interviewed. "Content Analysis" approach was used in the analysis and interpretation of the data obtained from the interview results. As a result of the research, primary school teachers mainly focused on reducing the total number of hours for primary schools per week and also they think that weekly course schedule and the weekly course hours of those courses are not compatible.

Keywords: Primary school, course hours, weekly course schedule

Gönderim Tarihi (Received): 30 Kasım 2018

Kabul Tarihi(Accepted): 22 Nisan 2019

¹ Bu makale Ömür Yılmaz'ın 2018 yılında Kırıkkale Üniversitesi'nde Doç. Dr. M.Metin Arslan danışmanlığında yazdığı “İlkokulların Haftalık Ders Çizelgesinin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” başlıklı tezinden üretilmiştir.

² Öğretmen, Kırıkkale, omuryilmaz7@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7163-3118

³ Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, mehmetmetinarslan1@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4597-1970

Giriş

Eğitim kavramının okul kavramından bağımsızlaşması, eğitilmiş insanın profilinin farklılaşması, bilgi tabanının değişmesi, eğitim sorunlarına yerel düzeyde çözüm arayışı, eğitim yöneticiliğinde değişen bakış açıları, eğitimi sürekli gündeme taşımaktadır. Ülkemizin her yanında tek bir öğretim programı uygulanmakla birlikte; 1948'den beri, bölge özelliklerine göre öğretim programlarında bazı değişiklikler yapma çabası görülmüştür. Fakat bu girişimler, öğretim programının ağırlığı yüzünden sonuç vermemiş, verilen konuların öğrenciler tarafından sınavlarda tekrarı, başarının ölçüsü olmaya devam etmiştir. Bu durum da; çocukları, sınav korkusuyla ezberciliğe itmiştir. Özellikle; ikinci devrede (dördüncü ve beşinci sınıflar), ders sayılarının fazlalığı, kapsamının ağırlığı ve soyutluğu öğrencilerin sağlıklı bir biçimde öğrenmelerine engel olmuş, öğrencilerin yetenek ve kapasiteleri hemen hemen bütün programlarda ihmal edilmiş, sadece bazı dersler birleştirilmiş ya da ders adlarını değiştirmekle yetinilmiştir. Çocuklarımıza ilgi duydukları şeyler değil, başkalarının istedikleri şeyler zorla, not korkusuyla öğretilmiştir, ezberletilmiştir (Kaya, 1984, 145-146).

Eğitimin yasal dayanağını oluşturan metinler incelendiğinde hükümet programlarının, kalkınma planlarının, milli eğitim şuralarının gündemine taşınan problemler çözüm beklemektedir. Milli Eğitim Bakanlığının [MEB] (2015, 81), 2015-2019 yılları arasında kapsayan Stratejik Planı incelendiğinde "Eğitimde Kalite" teması başlığında eğitimde kalitenin artırılması hedefine ulaşmak için "haftalık ders çizelgeleri, temel yeterliliklerin geliştirilmesini sağlayacak bir dağılım ile ders çeşidi açısından yönetilebilir ve sürdürülebilir bir yapıda düzenlenmesi" stratejisi dikkat çekmektedir. Bu açıdan bakıldığında haftalık ders çizelgelerindeki ders çeşitliliğinin ve ders dağılımının tüm eğitim kademelerinde sorun olarak görüldüğü söylenebilir.

17. Milli Eğitim Şurası'nda (Talim ve Terbiye Kurulu [TTKB], 2006) ilkokullarda sınıf öğretmenlerinin birinci, ikinci ve üçüncü sınıfları okutmaları tavsiye edilmiştir. Dördüncü ve beşinci sınıflarda ise derslerin branş öğretmenlerince verilmesi önerilmiştir. 18. Milli Eğitim Şura'sında (TTKB, 2010) da birçok özel ilköğretim okullarında olduğu gibi resmî ilköğretim okullarında da aynı uygulamanın yapılması tavsiye edilmiştir. 2023 perspektifi çerçevesinde, temel eğitim birinci kademede her sınıf için sınıf öğretmenlerinin branşlaşmalarının sağlanması tavsiye edilmiştir. Ayrıca Beden Eğitimi, Müzik ve Görsel Sanatlar derslerine, okul öncesi eğitimden itibaren branş öğretmenleri girecek şekilde düzenlemeler yapılması ile sosyal, sportif, bilimsel ve sanatsal etkinliklerin okul ortamlarında artırılması ve geliştirilmesi tavsiye edilmiştir. Bu araştırmanın kapsamında yer alan ilkokulların haftalık ders çizelgesine ilişkin olarak 19. Milli Eğitim Şura'sında ise:

- Haftalık ders saatinin 30 ders saati olması (25 saati zorunlu, beş saati serbest etkinlikler)
- Serbest Etkinlikler ders saatlerinin veli-öğrenci talepleri de dikkate alınarak okul idaresince belirlenmesi,
- Görsel Sanatlar ve Müzik derslerinin haftada en az ikişer ders saati olması,
- Beş saatlik Oyun ve Fiziki Etkinlikler dersinin iki saatinin beden eğitimine ayrılması,
- İlkokul birinci, ikinci ve üçüncü sınıflara da Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin konulması,
- İlkokul birinci, ikinci ve üçüncü sınıflar için hazırlanacak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretim programlarında da çoğulcu anlayışa yer verilmesi önerilmiştir.

19. Milli Eğitim Şurası'nda ayrıca ilkokulda, gerekli yasal düzenleme yapılarak, Trafik Güvenliği ve İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi derslerinin haftalık ders çizelgesinden kaldırılması kararlaştırılmıştır. Trafik Güvenliği dersi konularının Hayat Bilgisi dersi içinde; İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersi konularının da Sosyal Bilgiler dersinde verilmesi önerilmiştir. Ayrıca ilkokulda okuma kültürünün kazandırılmasına yönelik etkinliklerin yapılması; "Fen Bilimleri" dersinin adının "Fen Bilgisi" olarak değiştirilmesi ve Fen Bilgisi dersi ile Sosyal Bilgiler derslerinin ilkokul 4. sınıftan itibaren programa eşit şekilde dağıtılması tavsiye edilmiştir. Taşınabilir eğitim yapan ilkokullarda 30, ortaokullarda 35 saat ders olduğundan servis ve güvenlik sorunu nedeniyle dersleri erken biten ilkokul öğrencileri için etüt saatinin konulması; ilkokullardaki Serbest Etkinlikler dersi için bir uygulama kılavuzu hazırlanması önerileri benimsenmiştir.

Eğitimde Türkiye'nin her yerinde her bir bireye eşit şartlarda nitelikli eğitim fırsatı sunmak vizyonuyla hazırlanan Onuncu Kalkınma Planının misyonu yüksek nitelikli bireyler yetiştirmek için politikalar geliştirmek, gerekli yönetsel ve finansal mekanizmaları kurmak, nitelikli öğretmen yetiştirmek, öğretmen ve öğrencilerin daha mutlu oldukları bir eğitim ortamı hazırlamak, etkin bir izleme ve değerlendirme sistemi kurmak, izlenen politikalarda sürekliliği sağlamak ve kurumsal kapasiteyi güçlendirmek olarak belirlenmiştir. Onuncu Kalkınma Planının 2018 yılı eğitim hedefi "Kaliteli eğitimin fırsat ve imkânlarını yaygınlaştırmak ve herkes için erişilebilir kılmak." şeklinde tek maddede belirtilmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2014). Bu temel amaç ve politikalara dönük eylem ve uygulamalar stratejileri, ilgili amaç ve politika başlıkları altında sunulmuştur. Bunlardan bazıları aşağıda yer almaktadır (Kalkınma Bakanlığı, 2014):

- Eğitim politikaları belirlenirken, katılımcı bir yöntemle bütün paydaşların görüşleri alınarak kararlar verilmeli, alınan kararlar ilgili potansiyel hedef kitleye önceden duyurulmalı ve belli bir plan dâhilinde değişiklikler gerçekleştirilmelidir.
- Eğitim politikalarının izlenmesi için, alınan kararlara ait net ve açık hedefler konmalıdır. İzlenen bu politikaların, söz konusu hedeflere ne ölçüde ulaştığı ve ulaşamamışsa neden ulaşamadığı kamuoyuyla paylaşılmalıdır.
- Eğitim reformlarında hedefler, harcamalar ve somut çıktılar arasındaki ilişkiler sağlıklı bir şekilde kurulmalı, bu çerçevede ilgili kurum ve paydaşlarla işbirliği yapılmalıdır.
- Öğretim programı geliştirme sürecinde uluslararası modeller incelenmelidir.
- Her düzeyde ve branşta eğitim programları güncellenerek geliştirilmelidir. Programlar ve ders saatleri arasında bir uyum sağlanmalıdır.
- Okullarda seçmeli dersler yerelin ihtiyaç ve tercihleriyle oluşturulmalıdır. Osmanlıca ve Latince liselerde seçmeli olarak yer alabilir.
- Bireysel farklılıkları gözeten ve onlara cevap üretebilecek bir eğitim sistemi olmalıdır. Çocuklar arasındaki bireysel başarı farklarını telafi edebilecek programlar düzenlenmelidir.

Ders çizelgeleri hakkında yukarıda yer alan belgelere ek olarak haftalık ders çizelgeleri hakkında çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalarda cumhuriyet döneminden günümüze kadar okutulan müfredat programları ve ders çizelgeleri incelenmiş, farklı ülkelerin ders çizelgeleri ve ders içerikleri, haftalık toplam ders saati ve ders süreleri ile karşılaştırma yapılmış; ders programlarının hazırlanmasında yabancı uzmanların raporlarının etkisi araştırılmış ve ders saatlerinin artırılmasının öğrencilerin başarısı arasındaki ilişki saptamaya çalışılmıştır (Akınoğlu, 2005; Arı, 2005; Budak, 2010; Türk Eğitim Derneği [TEDMEM], 2016).

Haftalık Ders Çizelgesi

Bu çalışmada ilkokulların haftalık ders çizelgesi haftalık ders programı yerine, haftalık toplam ders saati ile ilkokulların haftalık ders çizelgesinde yer alan seçmeli ve zorunlu derslerin toplam saati, bir derse ayrılan süre her 40 dakika bir saati, bir gün içinde okutulan ders saati de günlük ders saati olarak kullanılmıştır. Türkiye'de Cumhuriyetin ilanıyla beraber 1924 yılında çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu (Öğretim Birliği Yasası) ile tüm öğretim kurumları MEB bünyesi altında toplanmış ve okul programları üzerinde kapsamlı değişiklikler yapılmıştır (Varışlı, 1970, 70'ten Akt. Demirel, 2014).

Eğitim sistemimizde uzun süre dersler ve konular listesi anlamında kullanılan "Müfredat Programı" anlayışı 1950'li yıllardan sonra yerini "Eğitim Programı" anlayışına bırakmıştır (Demirel, 2014, 12). Müfredat Programı, başlangıçta, önceleri bir "dersler çizelgesi"dir, sonraları "derslerin adlarını, haftalık ders saatlerini, konularını ve bazı açıklamaları kapsayan bir bütün" olmuştur. En sonunda ise bütün bunlara veya bütün bunların önüne amaçların da eklenmesiyle birlikte günümüz öğretim programı anlayışıyla kısmen örtüşen bir yapıya kavuşmuştur (Akbaba, 2006, 59). 222 sayılı İlköğretim Eğitim Kanununun 7. Maddesinde ilköğretim "... dört yıl süreli ve zorunlu ilkokul ile dört yıl süreli ve zorunlu ortaokuldan oluşan bir Milli Eğitim ve Öğretim kurumu" olarak tanımlanmıştır. 1960'lı yıllardan itibaren ilköğretim ile ilgili düzenlemelerde "temel eğitim" ve "ilköğretim" şeklinde adlandırmalar kullanılmıştır. Süreç içinde ilkokullar ve ortaokullar için ayrı ayrı çizelgeler oluşturulduğu gibi, özellikle 1997 yılından sonra 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitimin hayata geçirildiği dönemde ilkokul ve ortaokul şeklinde iki ayrı çizelge yerine ilgili kanunlarda "İlköğretim Okulu"

şeklinde düzenleme yapılarak “İlköğretim Haftalık Ders Çizelgesi” şeklinde tek çizelge oluşturulmuştur. 11 Nisan 2012 tarih ve 28261 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6287 Sayılı kanun ile zorunlu eğitim 12 yıla çıkarılmış, ilköğretim kademesi “ilkokul” ve “ortaokul” olarak tekrar ayrılmıştır. Bu çerçevede haftalık ders çizelgeleri de bazı dönemlerde sekiz yılı bütün olarak alan “ilköğretim haftalık ders çizelgesi” olarak düzenlenmiş, bazı dönemlerde ise ilkokul ve ortaokul haftalık ders çizelgeleri ayrı ayrı düzenlenmiştir (TEDMEM, 2016).

Günümüzdeki ders çizelgesini değerlendirebilmek için günümüze kadar müfredat programı ya da ders çizelgelerini incelemekte fayda vardır. Cumhuriyetten günümüze ilköğretimde aralarda taslak niteliğinde olanların dışında 1926, 1936, 1948 ve 1968 olmak üzere belli başlı dört program uygulamaya konmuştur. Bugün ilköğretimde uygulanan programda özellikle sekiz yıllık zorunlu ilköğretim uygulaması nedeniyle 1970’li yıllardan beri sürekli değiştirilmiş ve geliştirilmiş olup halen de geliştirme çalışmaları devam etmektedir (Arslan, 2000).

Eğitim Planlaması Açısından Ders Çizelgelerindeki Değişim

Eğitimde planlamanın temel amacı, eğitime ilişkin düzenlemeleri, toplumun çeşitli tür ve kademelerle ilgili eğitim taleplerini en etkili biçimde karşılamak, eğitim için tahsis edilen kaynakları verimli bir biçimde kullanmak, sonuçta eğitimden en üst düzeyde yararlar elde etmektir. Kısaca eğitim sisteminin etkililiğini sağlamaktır. Eğitim planlamasında, planı hazırlamakla görevlendirilmiş organlar tarafından planın temel amaçları belirlenmekte, sayılarla ifade edilen hedefler oluşturulmakta, belirli araçlar kullanılarak plan hazırlanmaktadır. Eğitimde planlama çalışmaları, makro (ulusal) ve mikro (yerel) düzeylerde olabilir. Bunların her birinin üstün yanları ve sınırlılıkları vardır. Türkiye’de hazırlanan beş yıllık kalkınma planları, merkezi olarak hazırlanmaktadır. 5018 sayılı kanunla birlikte Türkiye’de kamu mali yönetimi yeniden düzenlenmiştir (Gümüş ve Şişman, 2012, 148).

Türkiye’de eğitim planlaması çalışmaları, Cumhuriyetin kuruluşundan 1960’a kadar ve 1960’dan sonraki dönem olmak üzere iki ana başlıkta ele alınabilir. 1923’ten 1960’a kadar geçen dönemde Türkiye’de, belirli bir eğitim planlamasından çok eğitimi geliştirmeye ve iyileştirmeye dönük bazı programlardan ve çalışmalardan söz edilebilir. Bu programlar, uzun vadeli olmayıp genelde bir yıllık süreleri kapsamakta, eğitim sisteminin bütününden çok belirli kısmını ya da kısımlarını iyileştirmeyi amaçlamaktadır (Gümüş ve Şişman, 2012, 150). 1961 Anayasası, kalkınmanın planlara göre gerçekleştirilmesini ve plan yapmayı devletin görevi olarak kabul etmiştir. Kalkınma planlarında da eğitim, kalkınmanın en etkili aracı, sosyal adalet ve fırsat eşitliği ilkelerini gerçekleştiren bir araç, sosyal bir hizmet olarak görülmüştür (II. Beş Yıllık Kalkınma Planı). Bu nedenle eğitimin, toplumsal ihtiyaçlara ve ekonomiye uygun sayı ve nitelikte insan gücü yetiştirerek toplumsal gelişmeye katkıda bulunacağı kabul edilmiştir (III. Beş Yıllık Kalkınma Planı). Kalkınma planlarında genel politika ve ilkeler yanında eğitimin çeşitli alt sistemlerinin özel hedeflerine de yer verilmiştir. Her plan dönemi sonunda, bir önceki dönemin değerlendirmesi yapılarak eğitim alanında gerçekleşen ve gerçekleşmeyen hedefler belirlenmiştir (Gümüş ve Şişman, 2012,155).

MEB, müfredat programlarını yenilemek üzere bir dizi çalışma başlatmıştır. Yeni ders programlarında, katı davranışçı program anlayışından kognitif (bilişsel) ve yapılandırıcı (konstruktif) bir yaklaşıma geçilmiştir. Okul öncesi, ilköğretim ile genel ortaöğretim ve mesleki ortaöğretim, bir amaç birliği içinde yeniden tasarlanmıştır. Dünya ile entegrasyon ve AB standartları dikkate alınmıştır. Yüzeysel davranış ifadesi yerine bilgi, beceri, anlayış ve tutumları içerecek şekilde kazanımlar kullanılmıştır. Programlar, etkinliklerle zenginleştirilerek öğretmen merkezli olmaktan, öğrenci merkezli hale getirilmiştir. Ayrıca, Türkçeye duyarlılık, tüm derslerin ana becerisi haline getirilmiştir (Özdemir, Yalın ve Sezgin, 2008, 78)

Geride bıraktığımız yıllarda Türkiye’de eğitim alanında birçok yenilikler ve projeler uygulanmasına karşılık Avrupa Birliği [AB] ve Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı [OECD] ülkeleri ile karşılaştırıldığında eğitim sistemi birçok yönden beklenen noktada bulunmamaktadır (Şişman ve Taşdemir, 2008). Bu bağlamda günümüze kadar ilkokulların haftalık ders programında yer alan dersler ve ders saatleri üzerinde birçok değişiklik yapılmıştır. Bunun sebebi araştırma literatüründe yaygın

olarak kullanılan “öğretim süresinin öğrenci öğrenmesine etkisi” varsayımı ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Buna göre, öğrenciler sınıfta ne kadar çok zaman geçirirse, istenilen öğrenme çıktıları (ör. edinilen bilgi, beceriler, içselleştirilmiş değerler ve tutumlar) üzerindeki olumlu zaman etkileri şansı o kadar fazladır (Abadzi, 2009; Benavot, 2004; Mandel ve Sussmuth, 2011; Silva, 2007; TEDMEM, 2016).

Farklı ülkelerde ilkokulların haftalık toplam ders saatlerine bakıldığında Almanya’da haftalık ders saati, eyaletlere göre ilkokul birinci ve ikinci sınıflarda 17-23 ve üst sınıflarda 23-27 saattir. Avusturya’da haftalık ders saati, ilkokul birinci ve ikinci sınıflarda 21, üçüncü ve dördüncü sınıflarda 25 saattir. Hollanda’da haftalık ders saati, ilköğretim birinci kademedede 22 saattir. İlköğretim okullarında haftalık ders saati Belçika’da 28, Fransa’da 26-27, Lüksemburg’da 30 ve Portekiz’de 25-31 saattir. İngiltere’de 5-7 yaş arası öğrenciler için 21 saat, 8-11 yaş için 23-30 saat iken İtalya’da ilk yıl haftada 27 saat, ikinci yıldan itibaren 30 saat ders vardır. Finlandiya’da da haftalık ders saati 19-32 saat arasında değişir (Arı, 2005). Ders saatlerinin artırılması türünden reformun mantığı basittir: Okulda geçirilen süredeki artış daha iyi bir öğrenme ve öğrenci performansı ile sonuçlanır (Silva, 2007).

Amerika Birleşik Devletleri [ABD]’de 1980’lerin başında yayınlanan “A Nation at Risk” adlı rapora göre ABD’nin eğitim yılının ortalama süresinin (180 saat) Avrupa ülkelerine (190-210 saat arası) ve Japonya’ya (240 saat) göre daha kısa olduğu ortaya konmuştur (Silva, 2007). Raporda Amerikan öğrencilerin küresel ekonomide yarışabilmeleri için, okulda daha çok süre harcaması gerektiği öne sürülmüş ve ders saatlerinin günlük 7 saate çıkarılması önerilmiştir (Aronson, Zimmerman ve Carlos, 1998). Ancak 2000’li yıllara gelindiğinde ABD’de okulda geçirilen ortalama süre 1100 saatin üzerinde ve Finlandiyalı öğrencileri yaklaşık ikiye katlamıştır. Finlandiya’da 14 yaşına gelen bir öğrenci Amerika’daki öğrenciden 2500 saat daha az öğretim görmüş olmaktadır (ki bu süre de 2-4 yıl aralığında eğitim süresine denk gelmektedir). Daha uzun okul günlerine rağmen, Amerikalı öğrenciler uluslararası test sınavlarında Finli öğrencilerden %10 ile %20 arasında daha az puan almaktadırlar (Baines, 2007).

Ancak Barro ve Lee (2001) okulda geçirilen zamanın test skorları üzerine etkisinin bulunmadığını, diğer yandan 39 ülkenin TIMMS verilerini kullanan Woßmann (2003) öğretim süresinin etkisinin pozitif ve anlamlı, ancak ihmal edilebilir boyutta olduğunu ortaya koyarken PISA sınavına katılan 50’den fazla ülkenin öğrencileri örneklem alan Lavy (2010) de öğretim süresinin olumlu ve anlamlı bir etkiye sahip olduğunu, ancak test puanlarında önemsiz boyutta olduğunu tespit etmiştir. Diğer yandan Mandel ve Sussmuth (2011). Almanya içinde öğretim süresindeki çapraz durum değişkenlerini ortaya koymuş ve öğretim süresinin bilişsel başarının sağlam bir belirleyicisi olduğunu bulmuştur. PISA ve TIMMS verilerine göre daha fazla süre ve yüksek skorlar arasında zayıf pozitif ilişki vardır ya da istatistiksel olarak anlamlı ilişki yoktur (Silva, 2007).

Öğretime ayrılan zamanın öğrencilerin başarısının öğrenci başarısına çok önemli boyutta katkısı olmadığı, ek maliyet ve sorunlar getirdiğine (Lavy, 2010; Lee ve Barro, 2001; Silva, 2007) dair araştırma sonuçlarına rastlamak mümkündür. Levin, (1984), ders saatlerinin sayısının %25 oranında artırılmasının öğrenci başarısını %3 artırdığını saptamıştır. Ancak ders saatlerini artırmanın bir başka boyutu ise maliyettir. Silva (2007), okulda geçirilen sürenin % 10 oranında artmasının maliyeti %6-7 oranında artırdığını saptamıştır. Diğer taraftan günlük ders saatlerinin artırılması pahalıdır ve haftalık çizelgedeki bu değişiklik sadece öğretmen ve öğrencileri değil velileri, diğer çalışanları ve okula bağlı olarak işleyen diğer iş kollarını etkilediği belirtilmektedir (Silva, 2007). Okul gününü veya yılını uzatmak çok pahalıdır, bu nedenle artırma yönünde bir müdahale uygun maliyetli değildir (Carr-Hill, 2010; Silva 2007). Şili’de, kamu tarafından finanse edilen okulların ikili eğitimden tüm güne geçmesini gerektiren reformun maliyeti kamu eğitiminin işletme maliyetini %25 artırmıştır. Yine bir rapora göre Vietnam’daki okulların ikili eğitimden tam gün okula geçmesi durumunda ihtiyaç duyulan sermayenin karşılanması 11 yılı alacak ve tekrarlayan maliyetler mevcut cari harcamalara %40’tan fazla ek getirecektir (Carr-Hill, 2010).

OECD ülkeleri ve ekonomileri genelinde okuma, yazma ve edebiyat eğitimi, matematik ve sanat ilkokul için zorunlu öğretim süresinin ortalama olarak %51’ini oluşturur (OECD, 2017, 334). OECD

ülkelerinde ilkokullarda toplam öğretim süresinin %22'si Okuma Yazma, %15'i Matematik, %7'si Fen Bilimleri, %6'sı Sosyal Bilgiler, %5'i Yabancı Dil, % 8'i Beden Eğitimi ve Sağlık, %9'u Sanat, %4'ü Din/Ahlak Eğitimi derslerine ayrılırken, %12'si esnek zamanlı zorunlu derslere ve %4'ü okul tarafından seçilen zorunlu derslere ayrılmaktadır. Yine Türkiye'de ilkokul düzeyinde esnek zamanlı veya okul tarafından seçilebilen zorunlu dersler bulunmamaktadır (TEDMEM, 2016).

Ders saatlerinin artırılması ile akademik başarı arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla yapılan araştırma sonuçları okulda geçirilen süre ile öğrenci başarısı arasında küçük ama istatistiksel olarak anlamsız bir pozitif ilişkinin olduğunu (Cotton ve Wikelund, 1989; Frederick ve Walberg, 1980) ya da hiç ilişki olmadığını ya da düşük oranda ilişkinin olduğunu göstermiştir (Baines, 2007; Fisher ve Berliner, 1985; Cotton ve Savard, 1992). Bu çalışmalara ek olarak ulusal alanyazında ise ilkokulların haftalık ders çizelgesi ile Özcan (2017), Kızılırmak (2017), Navdar (2017), Ak (2016), Öztürk ve Kalafatçı (2016), Koç (2016), Ceylan (2015), Zafer (2015), Şenler (2014), Tarı (2011), Batur (2010), Öksüz (2010), Keleş (2009) ve Şahin (2009) tarafından çalışmalar yapılmıştır.

Özellikle ilkokullarda okutulan ders ve ders saatleri hakkında sınıf öğretmenlerinin görüşü MEB stratejik planında, TTKB kararlarında yer alan hedeflere ilkokullar açısından ulaşıp ulaşılmadığının, ders çizelgesinin uygulanmasında başarılı olup olunmadığının, varsa problemlerin tespiti açısından önemlidir. Ancak ilkokulların ders çizelgesinin uygulayıcıları olan sınıf öğretmenlerinin çizelgelerin işleyişi hakkındaki görüşlerini saptamaya yönelik yapılan bilimsel araştırmaların sayısı sınırlıdır. Bu araştırmada ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin ilkokulların ders çizelgesi hakkındaki görüşlerinin betimlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Eğitim kurumlarının daha refah bir toplum yaratmada oynadıkları rolün önemli olması bakımından nüfusun eğitime katılımını artırmak, eğitim sürelerini uzatmak ve eğitimin kalitesini artırmak hükümet programlarında yer almaktadır. Milli Eğitim Bakanlığının ilkokulların haftalık ders saatlerinde yaptığı değişiklik bu doğrultuda yapılan değişikliklerden biridir. Yapılan alanyazın taramasında ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin haftalık ders saatleri hakkında görüşlerini saptamaya yönelik yapılan araştırmalara alan yazında rastlanmamıştır. İlkokulların ders saatleri hakkında öğretmenlerin paydaş olarak görüşlerinin ve önerilerinin bilimsel yöntemle irdelenmesi ve sonuçta bulguların sistematik bir yolla paylaşılması önemlidir. Bunun yanında haftalık ders saatlerinin artmasına veya azalmasına ilişkin görüşlerin değerlendirilmesi ve iyileştirilmesi noktasında paydaş görüşünün alınması, yaşanabilecek sorunların kaynaklarını saptamak açısından önemlidir. Bu nedenle bu araştırmada, ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin ilkokulların haftalık ders çizelgesi hakkındaki görüşlerinin betimlenerek öneriler getirilmesi hedeflenmiştir. Dolayısıyla yapılan çalışmanın bu boyutta da ilkokulların ders çizelgesi hakkında politika yapıcılara katkı sağlaması beklenmektedir. Bu araştırmanın amacı ilkokulların haftalık ders saatlerine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerini betimlemektir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. İlkokulların haftalık ders saati hakkında sınıf öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?
2. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre haftalık ders çizelgesinde yer alan dersler ile o derslere ait ders saatleri yeterli midir?
3. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre ilkokulların haftalık ders çizelgesindeki ders saatleri nasıl olmalıdır?
4. Sınıf öğretmenlerinin ilkokulların mevcut ders çizelgesi hakkındaki genel görüş ve önerileri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Deseni

Araştırma tarama modelinde tasarlanmıştır. Tarama modelinde, geçmişte ya da halen var olan bir durum, kendi koşulları içinde ve var olduğu şekliyle betimleme amaçlanır. Onları, herhangi bir şekilde

değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Tarama modellerinde amaçların ifade edilişi genellikle, soru cümleleri ile olur. Bunlar: “Ne idi?”, “Nedir?”, “Ne ile ilgilidir?” ve “Nelerden oluşmaktadır?” gibi sorulardır. (Karasar, 2007, 77). Tarama araştırmaları bir grubun özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlar (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2013).

Araştırmanın Örnekleme

Amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılan bu araştırmada, çalışma grubunu Kırıkkale ili ilkokullarında görev yapan on yıl ve üzerinde kıdeme sahip öğretmenler oluşturmaktadır. On yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenlerin on yıl içinde farklı sınıf düzeylerini (1, 2, 3, 4. Sınıf) birden fazla kez okutmaları ve bu sınıflardaki dersler ve ders saatleri hakkında on yıl ve altı kıdeme sahip öğretmenlerden daha fazla tecrübeye sahip oldukları varsayılarak çalışma grubuna dahil edilmiştir. Katılımcılara ait bilgiler Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo1.Katılımcılara Ait Kişisel Bilgiler

Eğitim Durumu		
Eğitim Durumu	Sayı	Yüzde (%)
Yüksek Lisans	2	4
Lisans	39	81
Ön lisans	7	15
Toplam	48	100
Kıdem Durumu		
Yıl	Sayı	Yüzde (%)
10-15 yıl	16	33
16-20 yıl	12	25
21-25 yıl	7	15
26-30 yıl	2	4
30+ yıl	11	23
Toplam	48	100
Kurumda Hizmet Süresi		
Yıl	Sayı	Yüzde
1-5 yıl	32	67
6-10 yıl	10	21
11-15 yıl	3	6
16-20 yıl	2	4
21-25 yıl	1	2
Toplam	48	100
Sınıf Düzeyi		
Sınıf	Sayı	Yüzde
1. sınıf	11	23
2. sınıf	11	23

3. sınıf	15	31
4. sınıf	11	23
Toplam	48	100

Tablo 1 incelendiğinde Farklı kıdem durumlarına sahip katılımcılardan 10-15 yıl arasında görev yapan öğretmenlerin %87'sinin lisans, %13'ünün yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Yüksek lisans mezunu katılımcıların %100'ü de 10-15 yıl kıdeme sahiptir. Diğer yandan 16-20 yıl ve 21-25 yıl kıdeme sahip katılımcıların tamamı lisans mezunudur. 26-30 yıl kıdeme sahip iki katılımcının biri ön lisans diğeri lisans mezunudur. 30 yıl ve 30 yıl üstü süre görev yapanların %55'i lisans, %45'i ise ön lisans mezunudur.

Veri Toplama Araçları

Çalışma grubunda bulunan öğretmenlerin ilkokulların haftalık ders saatleri hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış olarak hazırlanan “Öğretmen Görüşme Formu” kullanılmıştır. Görüşme soruları hazırlanmadan önce iç geçerliği artırmak amacıyla araştırma konusu ile ilgili alanyazın taraması yapılmış ve benzer nitelikteki ölçme araçları incelenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2014). Konu tasarlandıktan sonra görüşme soruları belirlenerek taslak görüşme formu oluşturulmuştur. Maddelerin amaç, anlam ve kapsam açısından değerlendirilmesi için üç alan uzmanı ile görüşülmüştür. Araştırma konusu hakkında genel bilgiye sahip ve nitel araştırma yöntemleri konusunda uzman kişilerden, yapılan araştırmayı çeşitli boyutları ile incelemesinin istenmesi inandırıcılık (iç geçerlik) konusunda alınabilecek önlemlerden biridir (Yıldırım ve Şimşek, 2014).

Geçerlik çalışması için alan uzmanlarının görüşüne sunulan görüşme formu, soruların açık ve anlaşılır olması da dikkate alınarak, getirilen öneriler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak yeniden biçimlendirilmiştir. Taslak görüşme formunun pilot uygulaması 14 öğretmenle yapılmıştır. Pilot uygulama sonunda sorulardaki bazı ifadelerin düzeltilmesine karar verilmiştir. Pilot görüşmelerde elde edilen veriler, analiz edilen araştırma verilerine dâhil edilmemiştir. Dış geçerliği (aktarılabirlik) artırmak için (Yıldırım ve Şimşek, 2014) elde edilen veriler ayrıntılı bir biçimde betimlenmiştir. Veri toplama nitel veri toplama araçlarından olan görüşme yoluyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada 48 öğretmenle 20-30 dakika arası görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin tamamı araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiş ve görüşmeler kayıt cihazı ile kaydedilmediği durumlarda katılımcının görüşme formu üzerinde cevaplarını kendisinin yazması ve görüşmecinin görüşme boyunca notlar alması şeklinde gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin bitiminde iç geçerliliği artırmak için katılımcı teyidi yapılmış, toplanan veriler özetlenerek katılımcıdan bunların doğruluğuna ilişkin düşüncelerini belirtmesi istenmiştir. Katılımcı teyidinin çeşitli biçimlerde gerçekleştirilebilir. Bunlardan biri de veri toplamının hemen sonunda araştırmacının topladığı verileri özetlemesi ve katılımcıdan bunların doğruluğuna ilişkin düşüncelerini belirtmesini istemesidir. Ayrıca katılımcılar eklemek istedikleri algılar ya da deneyimler var ise bunları bu yolla ekleme fırsatı bulmuş olurlar (Yıldırım ve Şimşek, 2014).

Veri Analizi

Araştırmada görüşme sonuçlarından elde edilen verilerin çözümü ve yorumlanması aşamasında genellemelerden kaçınılmış ve “İçerik Analizi” yaklaşımı kullanılmıştır. İçerik analizi yaklaşımı, toplanan verilerin açıklanmasına olanak sağlayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmayı hedefler. İçerik analizinde elde edilen veriler, derinlemesine bir işleme tabi tutularak fark edilemeyen kavramlar ve temalar keşfedilmeye çalışılır. Tanımlanan ve sunulan bulguların, araştırmacı tarafından yorumlanması ve sonuçların çıkarılması aşamasıdır. Araştırmacı bu aşamada; toplanan verilere anlam kazandırır, bulguları açıklar, neden-sonuç ilişkileri kurar, bulgulardan birtakım sonuçlar çıkarır ve kendi görüş ve yorumlarını da ekleyerek elde edilen sonuçların önemine ilişkin açıklamalarda bulunur (Yıldırım ve Şimşek, 2014).

Görüşme tamamlandıktan sonra, veriler yazılı hale getirilmiştir. Her görüşme için ayrı bir görüşme formu kullanılarak formlara numara verilmiştir. Katılımcılardan görüşme formu ile elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilmiş, ifadeler gruplanmıştır. Araştırma bulgularını yorumlamak amacıyla bu formların dökümünden elde edilen veriler sayısallaştırılmıştır. Elde edilen bulguları daha açık bir şekilde yansıtılabilmek amacıyla doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Bu alıntılama yapılırken K1, K2, K3,... kodlama sistemi kullanılmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, ilkokulların haftalık ders çizelgesine ilişkin ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin görüşlerinden elde edilen bulgular ve yorumlar araştırmanın alt problemlerine göre sırasıyla ortaya konmuştur.

1. Sınıf Öğretmenlerinin İlkokulların Haftalık Toplam Ders Saati ile İlgili Görüşlerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde sınıf öğretmenlerinin ilkokulların haftalık toplam ders saati (30 saat) hakkındaki görüşleri “uygun”, “artırılmalı” ve “azalmalı” şeklinde görüş bildirenler olmak üzere üç kategoride incelenmiştir. Bu incelemeye göre görüşme yapılan katılımcıların %60’ı haftalık toplam ders saatlerinin azaltılması yönünde görüş bildirmiştir. Bunun sebebi öğretmenlerin özellikle öğleden sonraki derslerin verimli olmadığını düşünmeleri olabilir. Bu araştırma bulgusu ders saatlerini artırmanın öğrenci başarısını hiç etkilemediği ya da çok önemli boyutta etkilemediği yönündeki araştırma bulgularını (Baines, 2007; Cotton ve Savard, 1992; Fisher ve Berliner; Memişoğlu ve İsmetoğlu, 2013; Silva, 2007) destekler niteliktedir.

Katılımcı öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%60’ı) 19. Milli Eğitim Şurası’ndaki “haftalık ders saatinin 30 ders saati olması” şeklindeki tavsiye kararının aksine görüş belirtmişlerdir. Katılımcılar haftalık ders çizelgesinde yer alan 30 saatin ilkokul çağındaki öğrenciler için ağır ve yorucu olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca öğle arasında yemek, servis vb. sorunlarla karşılaşılması ve öğle arası okulda kalan öğrencilerin kaldıkları süre (en az 40, en fazla 90 dakika) boyunca (nöbetçi öğretmen her öğrenciyi tek tek ve öğle arası boyunca kontrol edememesi) güvenlik sorunu oluşturmasından dolayı haftalık 30 saatin 25’e düşürülmesini önermişlerdir. Özellikle bu soruya verilen cevaplar arasında Serbest Etkinlikler dersinin içeriği ve süresine ilişkin görüş bildirenler oldukça fazladır. Katılımcılar Serbest Etkinlikler dersi ile ilgili sorunlar olduğunu ve bu dersin kaldırılarak haftalık toplam ders saatinin 25 saate düşürülebileceğini belirtmişlerdir.

2. Sınıf Öğretmenlerinin İlkokulların Mevcut Haftalık Ders Çizelgesinde Yer Alan Dersler ve O Derslere ait Ders Saatlerinin Yeterli Olup Olmadığı ile İlgili Görüşlerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde ilkokulların mevcut haftalık ders çizelgesinde yer alan dersler ve o derslere ait ders saatlerinin yeterli olup olmadığı ile ilgili görüşlerine ilişkin bulgular ve yorumlara yer verilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin görüşleri “uygun” ve “uygun değil” şeklinde görüş bildirenler olarak iki kategoride incelenmiştir. Katılımcıların çoğunluğunun (%83’ü) ilkokulların ders ve o derse ait derslerin birbirine uygun olmadığını, kimi derslerde ders saatinin fazla olduğunu, kimi derslerde ise o derse ayrılan ders saatinin yetersiz olduğu yönünde görüş bildirmişler ve uyumsuzluğun nasıl giderilebileceğine ilişkin öneriler getirmişlerdir. Bu bulgudan yola çıkılarak katılımcıların özellikle Matematik ve Türkçe derslerini daha önemli buldukları söylenebilir. Bu derslerin ders saatlerini az buldukları ve ders saatinin fazla buldukları derslerde bu dersleri destekleme yoluna gittikleri söylenebilir. Bu bulgunun ortaya çıkmasında katılımcıların okuttuğu sınıf düzeylerindeki farklılıkların ve buna bağlı olarak kazanımların farklılaşmasının etkili olduğu söylenebilir.

3. Sınıf Öğretmenlerinin Haftalık Ders Çizelgesi Üzerindeki Dersleri, Derslerin Ağırlığına ve Programların Kapsamına Göre Olması Gerektiği Saat ile İlgili Görüşlerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde ilkokullarda görevli sınıf öğretmenlerinin haftalık ders çizelgesi üzerindeki dersleri, derslerin ağırlığına ve programların kapsamına göre olması gerektiği saat ile ilgili görüşlerine ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

3.1. Sınıf öğretmenlerinin birinci sınıfların haftalık ders çizelgesi üzerindeki dersleri, derslerin ağırlığına ve programların kapsamına göre olması gerektiği saat ile ilgili görüşleri ile ilgili bulgular ve yorumlar

Birinci sınıfların ders çizelgesine araştırmaya dahil edilen tüm katılımcılar içinde cevap verenlerin oranı %66'dır. Katılımcılardan birinci sınıfta mevcut ders çizelgesinde haftalık on saat olarak okutulan *Türkçe* dersinin haftalık ders saatinin azaltılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %40, on saat olarak aynen kalması yönünde görüş bildirenlerin oranı %41 ve on saati yeterli görmeyip artırılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %19'dur. Katılımcılardan birinci sınıfta mevcut ders çizelgesinde haftalık beş saat olarak okutulan *Matematik* dersinin, haftalık ders saatinin azaltılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %19, mevcut beş saatlik sürenin aynı kalması yönünde görüş bildirenlerin oranı %37 ve beş saati yeterli görmeyip artırılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %44'tür. Katılımcılardan birinci sınıfta mevcut ders çizelgesinde haftalık dört saat olarak okutulan *Hayat Bilgisi* dersinin, haftalık ders saatinin azaltılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %28, dört saati yeterli görenlerin oranı %44 ve dört saati yeterli görmeyenlerin oranı %28'dir. Bu bulgu Öztürk ve Kalafatçı'nın (2016), birinci, ikinci ve üçüncü sınıfta okutulan Hayat Bilgisi dersinin sürelerinin yetersiz olduğu yönündeki araştırma bulgusunun aksine, bu araştırmada katılımcıların Hayat Bilgisi dersinin haftalık ders saati yeterli gördükleri söylenebilir.

Katılımcılardan birinci sınıfta mevcut ders çizelgesinde yer almayan *Din Kültürü* ve Ahlak Bilgisi dersinin okutulması yönünde görüş bildirenlerin oranı % 6'dır. Bu bulgu 19. Milli Eğitim Şurası'nda (2014) yer alan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin birinci sınıftan itibaren okutulması önerisini desteklememektedir. Bu bulgu katılımcıların Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin daha üst sınıflarda okutulmaya başlamasını istedikleri şeklinde yorumlanabilir. Tespit edilen bulgular arasında öncelikle katılımcılar mevcut haftalık ders çizelgesinde yer almayan *Yabancı Dil* dersinin ilkökul birinci sınıftan itibaren okutulması yönünde görüş bildirmişlerdir. Buna göre katılımcıların % 56'sı ilkokulların mevcut ders çizelgesinde yer almayan Yabancı Dil dersinin bir ile altı saat arasında değişen sürelerle birinci sınıfların haftalık ders çizelgesinde yer alması yönünde görüş bildirmiştir. Bu bulgu MEB'in 2015-2019 Stratejik Planında yer alan "yabancı dil eğitime erken yaşlarda başlanarak bireylerin en az bir yabancı dili iyi derecede öğrenmesini sağlayacak düzenlemeler yapılması" (2015, 85) stratejisini ve alanyazında diğer araştırma bulgularını da (Bayyurt, 2012; Bozavlı, 2013; Bozavlı, 2011; Edelenbo, Johnstone ve Kubanek, 2006; Haznedar, 2003; İter ve Er, 2007; Karakoç, 2007) destekler niteliktedir. Katılımcıların aslında Yabancı Dil dersinin birinci sınıfta okutulmaya başlamalarını istemeleri yabancı dilin daha erken yaşta öğretilmesinin gerekliliğine inandıkları şeklinde yorumlanabilir.

Katılımcılardan birinci sınıfta mevcut ders çizelgesinde haftalık bir saat olarak okutulan *Görsel Sanatlar* dersinin ders saatinin azaltılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %6, aynen kalması yönünde görüş bildirenlerin oranı %63 ve artırılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %31'dir. Ancak bu bulgu Batur (2010), Kızılırmak (2017), Özcan (2007) ve Tari'nin (2011) Görsel Sanatlar dersinin haftalık ders saatinin yeterli olmadığı yönündeki araştırma bulgularını desteklememektedir. Bu araştırma bulgularına göre katılımcıların birinci sınıfta Görsel Sanatlar ders saatini yeterli gördükleri söylenebilir. Katılımcılardan birinci sınıfta mevcut ders çizelgesinde haftalık bir saat olarak okutulan *Müzik* dersinin, ders saatinin azaltılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %9, aynı kalması yönünde görüş bildirenlerin oranı %69 ve artırılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %22'dir. Bu araştırmanın katılımcıların Müzik ders saatini yeterli gördüğü yönündeki araştırma bulgusu Şahin'in (2009) Müzik ders saatinin yeterli olduğu yönündeki araştırma bulgusunu desteklerken, Şener'in (2014) Müzik ders saatinin az olduğu yönündeki araştırma bulgularını desteklememektedir. Katılımcılardan birinci sınıfta mevcut ders çizelgesinde haftalık beş saat olarak okutulan *Oyun ve Fiziki Etkinlikler* dersinin, haftalık ders saatinin azaltılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %81, yeterli görenlerin oranı %19'dur. Katılımcıların hiçbirini artırılması yönünde görüş bildirmemiştir. Navdar (2017) da sınıf öğretmenlerin büyük bir kısmının bu dersin işlenmesi konusunda kendilerini yetersiz gördüğünü, bu ders saatini daha çok Türkçe, Matematik vb. derslerini işleyerek geçirdiklerini

tespit etmiştir. Bu durum, bu araştırmada öğretmenlerin büyük bir oranda (%81) Oyun ve Fiziki Etkinlikler dersinin ders saatinin azaltılmasını istemelerinin sebebi olabilir. Katılımcılardan birinci sınıfta mevcut ders çizelgesinde haftalık dört saat seçmeli olarak okutulan *Serbest Etkinlikler* dersinin, haftalık ders saatinin azaltılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %91, yeterli görenlerin oranı %6 ve artırılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %3"dür.

3.2. Sınıf öğretmenlerinin ikinci sınıfların haftalık ders çizelgesi üzerindeki dersleri, derslerin ağırlığına ve programların kapsamına göre olması gerektiği saat ile ilgili görüşleri ile ilgili bulgular ve yorumlar

İkinci sınıfların ders çizelgesine araştırmaya dahil edilen tüm katılımcılar içinde cevap verenlerin oranı % 62.5"tir. Bu cevaplara göre katılımcılardan ikinci sınıfta mevcut ders çizelgesinde haftalık on saat olarak okutulan *Türkçe* dersinin haftalık ders saatinin azaltılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %57"dir. Katılımcılardan ikinci sınıfta mevcut ders çizelgesinde haftalık beş saat olarak okutulan *Matematik* dersi için, haftalık beş saatlik sürenin korunması yönünde görüş bildirenlerin oranı %50 ve artırılması yönünde görüş bildirenlerin oranı % 43"tür. Bu bulgu üçüncü sınıf haftalık ders çizelgesinde Matematik ders saatlerinin müfredatın yetiştirilmesi için yeterli olmadığı diğer yandan Türkçe ders saatinin ise gereğinden fazla olduğu şeklinde yorumlanabilir. Katılımcılardan ikinci sınıfta mevcut ders çizelgesinde haftalık dört saat olarak okutulan *Hayat Bilgisi* dersi için dört saati yeterli görenlerin oranı % 0 ve yeterli görmeyenlerin oranı %23"tür. Bu bulgu Öztürk ve Kalafatçı"nın (2016), birinci, ikinci ve üçüncü sınıfta okutulan Hayat Bilgisi dersinin sürelerinin yetersiz olduğu yönündeki araştırma bulgusunu desteklememektedir. Bu araştırma bulgularına göre katılımcıların ikinci sınıf Hayat Bilgisi ders saatlerini yeterli gördükleri söylenebilir. Mevcut haftalık ders çizelgesinde haftalık 2 saat olarak yer alan *Yabancı Dil* dersinin mevcut ders saatinin korunması yönünde görüş bildirenlerin oranı %60, artırılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %33"tür.

Katılımcılardan ikinci sınıfta mevcut ders çizelgesinde haftalık bir saat olarak okutulan *Görsel Sanatlar* dersinin haftalık ders saatinin bir saat olarak aynen kalması yönünde görüş bildirenlerin oranı %70 ve bir saati yeterli görmeyip artırılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %27"dir. Görsel Sanatlar ders saatinin arttırılmaması yönünde görüş bildiren katılımcıların çoğunlukta olduğu bulgusu Batur (2010), Kızıllırmak (2017), Özcan (2007) ve Tari"nın (2011) Görsel Sanatlar dersinin ders saatinin az olduğu yönündeki araştırma bulgularını desteklememektedir. Yine katılımcılardan ikinci sınıfta mevcut ders çizelgesinde haftalık bir saat olarak okutulan *Müzik* dersi için mevcut bir saatlik sürenin aynı kalması yönünde görüş bildirenlerin oranı %80 ve yeterli görmeyip artırılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %17"dir. Bu bulgu Şahin"ın (2009) Müzik ders saatinin yeterli olduğu yönündeki araştırma bulgusunu desteklerken, Şener"ın (2014) Müzik ders saatinin az olduğu yönündeki araştırma bulgularını desteklememektedir. Bu bulguya göre katılımcıların Müzik dersinin ders saatini yeterli gördükleri söylenebilir.

İkinci sınıf mevcut ders çizelgesinde beş saat olarak okutulan *Oyun ve Fiziki Etkinlikler* dersinin, ders saatinin azaltılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %83, yeterli görenlerin oranı %17"dir. Bu bulgu Navdar"ın (2017) bulgularını desteklemektedir. Bu durum, bu araştırmada öğretmenlerin büyük bir oranda (%83) Oyun ve Fiziki Etkinlikler dersinin ders saatinin azaltılmasını istemelerinin sebebi olabilir. Katılımcılardan ikinci sınıfta mevcut ders çizelgesinde haftalık iki saat seçmeli olarak okutulan *Serbest Etkinlikler* dersinin, haftalık ders saatinin azaltılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %60"tır. Bu bulgunun ortaya çıkmasının nedenleri arasında öğretmenlerin Serbest Etkinlik dersinde yaşadıkları araç ve gereç sıkıntıları ve çizelgede yer alan diğer derslerin müfredatını yetiştirme kaygılarının etkili olduğu söylenebilir.

3.3. Sınıf öğretmenlerinin üçüncü sınıfların haftalık ders çizelgesi üzerindeki dersleri, derslerin ağırlığına ve programların kapsamına göre olması gerektiği saat ile ilgili görüşleri ile ilgili bulgular ve yorumlar

Üçüncü sınıfların ders çizelgesine araştırmaya dahil edilen tüm katılımcılar içinde cevap verenlerin oranı %64.5"tir. Verilen cevaplardan elde edilen göre katılımcılardan üçüncü sınıfta mevcut ders çizelgesinde haftalık sekiz saat olarak okutulan *Türkçe* dersinin haftalık ders saatinin azaltılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %36 ve sekiz saat olarak aynen kalması yönünde görüş bildirenlerin

oranı %45'tir. Katılımcılardan üçüncü sınıfta mevcut ders çizelgesinde haftalık beş saat olarak okutulan *Matematik* dersi için, haftalık beş saatlik sürenin korunması yönünde görüş bildirenlerin oranı %42 ve beş saati yeterli görmeyip artırılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %52'dir. Bu bulgu üçüncü sınıf haftalık ders çizelgesinde *Matematik* ve *Türkçe* ders saatlerinin müfredatın yetiştirilmesi için yeterli olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Katılımcılardan üçüncü sınıfta mevcut ders çizelgesinde haftalık üç saat olarak okutulan *Hayat Bilgisi* dersinin, haftalık ders saatinin azaltılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %32, üç saati yeterli görenlerin oranı %45 ve üç saati yeterli görmeyenlerin oranı %23'tür. Araştırmanın *Hayat Bilgisi* dersinin süresinin yeterli gördüğü yönündeki bu bulgu Öztürk ve Kalafatçı'nın (2016), birinci, ikinci ve üçüncü sınıfta okutulan *Hayat Bilgisi* dersinin sürelerinin yetersiz olduğu yönündeki araştırma bulgusunu desteklemektedir. İkinci Üçüncü sınıfların mevcut haftalık ders çizelgesinde üç saat olarak alan *Fen Bilimleri* dersinin ders saatinin azaltılması yönünde görüş bildirenlerin oranı % 58'dir. Mevcut haftalık ders çizelgesinde haftalık iki saat olarak yer alan *Yabancı Dil* dersinin haftalık ders saatinin azaltılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %7, mevcut ders saatinin korunması yönünde görüş bildirenlerin oranı %48, artırılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %45'tir.

Katılımcılardan üçüncü sınıfta mevcut ders çizelgesinde haftalık bir saat olarak okutulan *Görsel Sanatlar* dersinin haftalık bir saat olarak aynen kalması yönünde görüş bildirenlerin oranı %58 ve bir saati yeterli görmeyip artırılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %32'dir. Görsel Sanatlar ders saatinin arttırılmaması yönünde görüş bildiren katılımcıların çoğunlukta olduğu bulgusu Batur (2010), Kızılırmak (2017), Özcan (2007) ve Tari'nin (2011) Görsel Sanatlar dersinin ders saatinin az olduğu yönündeki araştırma bulgularını desteklemektedir. Katılımcılardan üçüncü sınıfta mevcut ders çizelgesinde haftalık bir saat olarak okutulan *Müzik* dersinin, haftalık ders saatinin azaltılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %6, bir saatlik sürenin korunması kalması yönünde görüş bildirenlerin oranı %68 ve bir saati yeterli görmeyip artırılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %26'dır. Bu bulgu Şahin'in (2009) Müzik dersi ders saatinin yeterli olduğu yönündeki araştırma bulgusunu desteklerken, Şener'in (2014) Müzik dersi ders saatinin az olduğu yönündeki araştırma bulgularını desteklemektedir. Diğer yandan atılımcılardan üçüncü sınıfta mevcut ders çizelgesinde haftalık beş saat olarak okutulan *Oyun ve Fiziki Etkinlikler* dersinin, haftalık ders saatinin azaltılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %97, mevcut beş saati yeterli görenlerin oranı %3'tür. Katılımcıların hiçbiri artırılması yönünde görüş bildirmemiştir. Bu bulgu Navdar'ın (2017) bulgularını desteklemektedir. Navdar (2017) da sınıf öğretmenlerin büyük bir kısmının bu dersin işlenmesi konusunda kendilerini yetersiz gördüğünü, bu ders saatinin daha çok Türkçe, Matematik vb. derslerini işleyerek geçirdiklerini tespit etmiştir. Bu durum, bu çalışmada öğretmenlerin büyük bir oranda (%97) *Oyun ve Fiziki Etkinlikler* dersinin ders saatinin azaltılmasını istemelerinin sebebi olabilir. Katılımcılardan üçüncü sınıfta mevcut ders çizelgesinde haftalık iki saat seçmeli olarak okutulan *Serbest Etkinlikler* dersinin, haftalık ders saatinin azaltılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %68, dört saati yeterli görenlerin oranı %26 ve iki saati yeterli görmeyip arttırılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %6'dır. Bu bulgunun ortaya çıkmasının nedenleri arasında öğretmenlerin *Serbest Etkinlikler* dersinde yaşadıkları araç-gereç sıkıntıları ve çizelgede yer alan diğer derslerin müfredatını yetiştirme kaygılarının etkili olduğu söylenebilir.

3.4. Sınıf öğretmenlerinin dördüncü sınıfların haftalık ders çizelgesi üzerindeki dersleri, derslerin ağırlığına ve programların kapsamına göre olması gerektiği saat ile ilgili görüşleri ile ilgili bulgular ve yorumlar

Dördüncü sınıfların ders çizelgesine araştırmaya dahil edilen tüm katılımcılar içinde cevap verenlerin oranı %70.8'dir. Bu cevaplardan elde edilen bulgulara göre katılımcılardan dördüncü sınıfta mevcut ders çizelgesinde sekiz saat olarak okutulan *Türkçe* dersinin haftalık ders saatinin azaltılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %32 ve sekiz saat olarak kalması yönünde görüş bildirenlerin oranı %62'dir. Katılımcılardan dördüncü sınıfta mevcut ders çizelgesinde beş saat olarak okutulan *Matematik* dersi için, mevcut beş saatlik sürenin korunması yönünde görüş bildirenlerin oranı %35 ve beş saati yeterli görmeyip artırılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %59'dur. Mevcut ders çizelgesinde haftalık üç saat olarak okutulan *Sosyal Bilgiler* dersinin, haftalık ders saatinin azaltılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %50, üç saati yeterli görenlerin oranı %50'dir. Dördüncü sınıfların mevcut haftalık ders çizelgesinde üç saat olarak alan *Fen Bilimleri* dersinin ders saatinin azaltılması yönünde görüş

bildirenlerin oranı %53 ve mevcut ders saatinin korunması yönünde görüş bildirenlerin oranı %41'dir. Katılımcılardan dördüncü sınıfta mevcut ders çizelgesinde haftalık iki saat olarak yer alan *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi* dersinin azaltılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %32 ve mevcut ders saatinin korunması yönünde görüş bildirenlerin oranı %62'dir. Mevcut haftalık ders çizelgesinde haftalık iki saat olarak yer alan *Yabancı Dil* dersinin mevcut ders saatinin korunması yönünde görüş bildirenlerin oranı %64, artırılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %30 ,,dur.

Katılımcılardan dördüncü sınıfta mevcut ders çizelgesinde haftalık bir saat olarak okutulan *Görsel Sanatlar* dersinin haftalık ders saatinin aynen kalması yönünde görüş bildirenlerin oranı %88 ve bir saati yeterli görmeyip artırılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %6'dır. Bu bulgu Batur (2010), Kızılırmak (2017), Özcan (2007) ve Tari'nin (2011) Görsel Sanatlar dersinin ders saatinin az olduğu yönündeki araştırma bulgularını desteklemektedir. Bu bölümdeki diğer bir bulguya göre ise katılımcılardan dördüncü sınıfta mevcut ders çizelgesinde haftalık bir saat olarak okutulan *Müzik* dersinin, haftalık ders saatinin azaltılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %6, mevcut bir saatlik sürenin korunması yönünde görüş bildirenlerin oranı %88 ve bir saati yeterli görmeyip artırılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %6'dır. Bu bulgu Şahin'in (2009) Müzik ders saatinin yeterli olduğu yönündeki araştırma bulgusunu desteklerken, Şener'in (2014) Müzik ders saatinin az olduğu yönündeki araştırma bulgularını desteklemektedir. Katılımcılardan dördüncü sınıfta mevcut ders çizelgesinde haftalık iki saat olarak okutulan *Oyun ve Fiziki Etkinlikler* dersinin, haftalık ders saatinin azaltılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %38, iki saati yeterli görenlerin oranı %50, mevcut ders saatinin artırılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %12'dir. Dördüncü sınıfta mevcut ders çizelgesinde bir saat olarak yer alan *Trafik Güvenliği* dersinin azaltılması yönünde görüş bildirenlerin oranı %26, mevcut ders saatinin korunması yönünde görüş bildirenlerin oranı %68, artırılması gerektiğini düşünenlerin oranı %6'dır. Yine katılımcıların %56'sı dördüncü sınıfların haftalık ders çizelgesinde iki saat olarak yer alan *İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi* dersinin kaldırılmasını, %32'si ders saatinin bir saate düşürülmesini, %12'si mevcut ders saatinin korunmasını istemektedir. Hiçbir katılımcı *İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi* dersinin ders saatinin artırılmasını istememiştir. Katılımcıların çoğunluğunun bu dersin kaldırılması yönünde görüş belirttiği bulgusu Sağlam ve Hayal'in (2015), *İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi* dersinin ilkökul dördüncü sınıfta okutulması bulgusunu desteklemekte iken Er, Ünal ve Özmen'in (2013), bu dersin ortaokulda okutulmasının daha uygun olacağı yönündeki araştırma bulgusunu desteklemektedir. Katılımcılar %79'u dördüncü sınıfta mevcut ders çizelgesinde yer almayan *Serbest Etkinlikler* dersinin yine yer almamasını, % 12'si haftalık bir saat olarak okutulmasını, %9'u haftalık iki saat olarak okutulmasını istemiştir. Bu bulgu Dünder ve Karaca'nın (2011) bulgularını desteklemektedir.

4. Sınıf Öğretmenlerinin Mevcut Ders Çizelgesi Hakkındaki Genel Görüş ve Önerileri İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin görüşme formunda yer alan dördüncü soruya verdikleri cevaplardan mevcut ders çizelgesi hakkındaki genel görüş ve önerilerine ilişkin elde edilen bulgular yer almaktadır. Bulgulara genel olarak bakıldığında katılımcıların çoğu tüm sınıf düzeylerinde *Serbest Etkinlikler* dersi ders saatinin düşürülmesi ya da programda yer almaması şeklinde görüş bildirmişlerdir. *Serbest Etkinlikler* dersi Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 20. 07. 2010 tarihinde aldığı karar doğrultusunda 1., 2.ve 3. sınıfta 5 saat, 4. sınıfta ise 4 saat okutulmaya başlanmıştır. Alanyazında erişilen diğer araştırma bulguları (Dünder ve Karaca, 2011) da bu çalışmanın *Serbest Etkinlikler* dersinin ders saatinin fazla olduğu bu nedenle azaltılması ya da tamamen kaldırılması, bu derste başka dersler işlenmesi yönündeki bulgularını destekler niteliktedir. Sınıf öğretmenleri *Serbest Etkinlikler* dersinde daha çok okuma ve yazma çalışmaları yapmaktadırlar, bu nedenle verimli işleyemedikleri bu dersin ilkokulların ders çizelgesinden kaldırılıp ya da ders saatinin azaltılıp onun yerine Türkçe ve Matematik ders saatlerinin artırılmasını istedikleri söylenebilir.

Katılımcıların *Görsel Sanatlar ve Beden Eğitimi* derslerine alan öğretmenlerinin girmesi yönünde görüş bildirdiği tespit edilmiştir. Bu bulgu Ertan'in (2013) *Beden Eğitimi* dersini *Beden Eğitimi* öğretmenin vermesi yönündeki araştırma bulgusunu desteklemektedir. Özellikle birinci sınıfta okuma ve yazmaya odaklanılmasından dolayı *Beden Eğitimi* dersine öğretmenler odaklanamamakta,

bu dersi başka dersler için kullanmakta, kendilerini pedagojik olarak bu dersler için yeterli hissetseler de özellikle uzmanlık gerektiren kazanımların verilmesinde zorluk yaşamaktadırlar (Bozdemir, Çimen, ve Kaya, 2015; Dwyer, 2003; Ertan, 2013; Kurt ve Taşkaya, 2007). Diğer yandan bu derslerin gerektirdiği araç, gereç ve mekan eksikliği başka bir sorundur (Ertan, 2013; Dwyer, 2003; Kurt ve Taşkaya, 2007), bu da öğretmenlerin bu dersin saatinin azaltılmasını ya da tamamen kaldırılmasını istemesinin sebepleri olarak gösterilebilir. Alanyazındaki çeşitli araştırmalarda elde edilen sınıf öğretmenlerinin öz yeterliklerinin düşük olduğu, araç-gereç eksikliği, hizmet içi eğitim sorunları, sınıf mevcutlarının kalabalık oluşu, ders hakkındaki olumsuz yargı, program hakkında öğretmenlerin yeterli bilgiye sahip olmaması, derse gerekli değer verilmemesi (Batur, 2010; Kızırmak, 2017, Özcan, 2007; Tarı, 2011) gibi bulgular, bu araştırmada elde edilen Görsel Sanatlar dersine branş öğretmenlerinin girmesi ve Görsel Sanatlar dersinin ders saatinin arttırılmaması ya da azaltılması yönündeki görüşlerin altında yatan sebeplerden olabilir.

Katılımcıların, ilkokullarda Müzik dersine müzik öğretmenlerinin girmesi yönündeki araştırma bulgusu Şener (2014) ve Şahin'in (2009) sınıf öğretmenlerinin Müzik dersinde yaşadığı problemler ve kendilerini bu alanla ilgili yeterli görmedikleri yönündeki bulguları desteklemektedir. Öğretmenlerin bu derslerde başka ders işledikleri ve kazanımlara yeteri kadar önem vermedikleri çeşitli araştırmalarla da ortaya konmuştur (Batur, 2010; Bozdemir, Çimen, ve Kaya, 2015; Dwyer, 2003; Ertan, 2013; Kızırmak, 2017; Kurt ve Taşkaya, 2007; Özcan, 2007; Şener, 2014, Şahin, 2009; Tarı, 2011). Katılımcılar Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Müzik, Görsel Sanatlar, Beden Eğitimi gibi derslere alan öğretmenlerinin ya da uzmanların girebileceğini belirtmişlerdir. Katılımcıların haftalık ders saatinin 25 saate düşürülmesi ve öğle arasının kalkması taraftarı oldukları söylenebilir. Katılımcılar ağırlıklı olarak, önceki sorulara da verdiği cevaplar göz önünde bulundurulduğunda öğleden sonraki derslerin verimli olmadığı söylenebilir. Derslerin öğleye kadar beş ders saati ve öğle arası yerine beslenme teneffüsü olması taraftarı oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde, ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin ilkokulların haftalık ders saatleri hakkındaki görüşlerine ilişkin sonuçlar araştırmanın alt problemlerine göre sırasıyla ortaya konmuştur.

1. Katılımcıların ilkokulların haftalık toplam ders saati ile ilgili görüşlerine ilişkin bulgulardan yola çıkılarak katılımcıların ilkokulların haftalık ders çizelgesinde yer alan 30 saatlik süreyi fazla buldukları ve azaltılması taraftarı oldukları sonucuna ulaşılmıştır.
2. Katılımcıların ilkokulların mevcut haftalık ders çizelgesinde yer alan dersler ve o derslere ait ders saatlerinin yeterli olup olmadığı ile ilgili görüşlerine ilişkin bulgulardan haftalık ders çizelgesinde yer alan derslerin ve o derslere ait sürelerin birbiri ile uyumlu olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
3. Katılımcıların çoğu tarafından tüm sınıf düzeylerinde Matematik dersinin haftalık ders süresinin yeterli ya da arttırılmalı görüşüne sahip olduğu bulgusundan yola çıkarak Matematik dersinin tüm sınıf düzeylerinde ders saatlerinin yeterli olduğu ve azaltılmaması gerektiği söylenebilir.
4. Birinci sınıf haftalık ders çizelgesine Yabancı Dil dersi de eklenebilir.
5. Oyun ve Fiziki Etkinlikler dersinin birinci, ikinci ve üçüncü sınıfta ders saatine ilişkin katılımcı görüşlerinin büyük çoğunluğunun (sırasıyla %81, %83, %97) kaldırılması yönünde olduğu bulgusu göz önünde bulundurularak bu ders birinci, ikinci ve üçüncü sınıfta kaldırılabilir ya da ders saati en aza indirilebilir.
6. Serbest Etkinlikler dersi hakkında tüm sınıf düzeyleri için ağırlıklı olarak (sırasıyla %44, %43, %52 ve %79) kaldırılması yönünde görüş ortaya çıktığı bulgusu göz önünde bulundurularak bu ders tamamen kaldırılabilir ya da ders saati en aza indirilebilir.
7. Görsel Sanatlar ve Müzik dersleri ders saatlerinin tüm sınıf düzeylerinde mevcut ders saatinin korunması yönünde tespit edilen araştırma bulgusu göz önünde bulundurularak bu derslerin ders sürelerinin yeterli olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Araştırma sonuçlarına ve katılımcıların önerilerine dayalı olarak aşağıdaki öneriler sıralanabilir:

1. Haftalık ders saatleri tekrar gözden geçirilmelidir. Öğle arasında öğretmen nöbeti, güvenlik, servis, yemek gibi sorunlar olduğu sonucu göz önünde bulundurularak 1, 2, 3 ve 4. sınıflarda altı olan günlük ders saati beş ders saatine indirilebilir.
2. Öğrencilerin başarısız olduğu ders ya da konular için öğrenciye özel ek öğrenme zamanları yaratılabilir (kurs, etüt vb.). Bu anlamda MEB'in "İlkokullarda Yetiştirme Programı" [İYEP] projesinin önemli olduğu düşünülmektedir.
3. Öğle arası kaldırılarak hem velilerin hem de taşımali okulların öğle arası servis, yemek sorunları, güvenlik sorunları azaltılabilir. Yine tam gün eğitimin, veli ve Milli Eğitim Bakanlığına getirdiği servis ve yemek maliyetleri düşünüldüğünde öğle arasını kaldırmak daha ekonomik olabilir.
4. Serbest Etkinlikler dersinin amacına uygun işlenmesinde yaşanan sıkıntılar ortaya çıktığı sonucu göz önünde bulundurularak aslında seçmeli olması gereken Serbest Etkinlikler dersi kaldırılabilir. Serbest Etkinlikler dersi seçmeli ders olarak ders çizelgesinde yer almasına rağmen zorunlu olarak okutulduğu söylenebilir. Bu dersin okulun bulunduğu çevrenin, okulun koşullarına, uzman personel olup olmama durumuna ve velinin isteğine göre çizelgede yer aldığı gibi seçmeli uygulanması sağlanabilir.
5. Derslerin çeşitliliği azaltılarak dersler ve o derslere ayrılan ders saatleri yeniden düzenlenebilir.
6. Yabancı Dil dersinin birinci sınıf müfredatında yer alması sağlanabilir. Böylelikle yabancı dil daha erken yaşta öğretilmeye başlanabilir.
7. Beden Eğitimi, Görsel Sanatlar ve Müzik dersine özel okullarda olduğu gibi bu derslere alandaki uzman öğretmenlerin girmesi sağlanabilir.

Kaynakça

- Abadzi, H. (2009). Instructional time loss in developing countries: Concepts, measurement, and implications. *The World Bank Research Observer*, 24(2), 267-90.
- Ak, Ö. F. (2016). *İlköğretim okulları 1-5. sınıflarda uygulanmaya başlayan yeni ilköğretim programı hakkında sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul. Erişim: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> Erişim tarihi: 27.10.2018
- Akbaba, A. (2006). *İlköğretim I. kademe sınıf öğretmenlerinin görev ve hizmet algıları*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul. Erişim: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> Erişim tarihi: 27.10.2018
- Akınoğlu, O. (2005). Türkiye'de uygulanan ve değişen eğitim programlarının psikolojik temelleri. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 22, 31-46.
- Aronson, J., Zimmerman J. & Carlos, L. (1998). Improving student achievement by extending school: Is it just a matter of time. *WestEd*.
- Arı, A. (2005). Ülkemizde ilköğretim ders yılının diğer bazı Avrupa ülkeleriyle karşılaştırılması ve farklı uygulamalar. *Milli Eğitim Dergisi*, 167.
- Arslan, M. (2000). Cumhuriyet dönemi ilköğretim programları ve belli başlı özellikleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 146.
- Baines, L. (2007). Learning from the world: Achieving more by doing less. *Phi Delta Kappan*, 98-100.
- Barro, J.W. Lee & Barro. R.J. (2001). Schooling quality in a cross-section of countries. *Economica*, 68(272), 465-488.
- Batur, M. (2010). *İlköğretim I. Kademe Görsel Sanatlar dersi öğretim programı'nın kazanımlar ögesinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, On Sekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale. Erişim: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> Erişim tarihi: 27.10.2018
- Bayyurt, Y. (2012). *4+4+4 Eğitim Sisteminde Erken Yaşta Yabancı Dil Eğitimi*. Erişim:

- https://www.researchgate.net/profile/Yasemin_Bayyurt/publication/258112407_444_Egitim_Sisteminde_Erken_Yasta_Yabanci_Dil_Egitimi/links/00463527010abe5800000000/4-4-4-Egitim-Sisteminde-Erken-Yasta-Yabanci-Dil-Egitimi.pdf Erişim tarihi: 13.11.2018
- Bozavlı, E. (2013). Erken yaşta yabancı dil öğretiminin tarihsel süreci ve amaçları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(4) (Special Issue), 1561-1574.
- Bozavlı, E. (2011). Yabancı dil öğretmenlerinin erken yaşta yabancı dil öğretimi üzerine algılarının değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (23), 87-104.
- Bozdemir, R. Çimen, Z. ve Kaya, M. (2015). Sınıf öğretmenlerinin Beden Eğitimi ve Spor dersinde karşılaştıkları problemler (Tokat ili örneği). *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 221-234.
- Budak, Ç. (2010). *Türkiye’de ilkökul programları ve yabancı uzmanların ilkökul programlarına etkisi (1923-1960)*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın. Erişim: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> Erişim tarihi: 27.10.2018
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (15. b.). Ankara: PegemA.
- Carr-Hill, R. (2010). *Cost effectiveness of moving from half day to full day schooling*. Institute of Education, University of London, London.
- Ceylan, G. C. (2015). *İlkökul II. Sınıf oyun ve fiziki etkinlikler dersi kazanımlarının gerçekleşme düzeyine ilişkin öğretmen görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya. Erişim: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> Erişim tarihi: 27.10.2018
- Cotton, K. & Savard, W. G. (1992). Time factors in learning. *Northwest Regional Educational Laboratory*.
- Cotton K. & Wikelund, K. R. (1989). Educational time factors. School Improvement Series Close-Up #8. *Northwest Regional Educational Laboratory*.
http://educationnorthwest.org/webfm_send/564 den 17 Nisan 2017 tarihinde alınmıştır.
- Demirel, Ö. (2014). *Eğitimde program geliştirme kuramdan uygulamaya* (21. Bs.). Ankara: PegemA.
- Dündar, H. ve Karaca, E. T. (2011). İlköğretim okullarında serbest etkinlikler dersinin değerlendirilmesi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (2), 105-121.
- Dwyer J.J., Allison K.R., Barrera M., Hansen B., Goldenberg E. & Boutiller M.A. (2003). Teachers’ perspective on barriers to implementing physical activity curriculum guidelines for school children in Toronto. *Canadian Journal Of Public Health*, 94(6), 448-452.
- Edelenbos, P., Johnstone, R. & Kubanek, A. (2006). *The main pedagogical principles underlying the teaching of young learners*. Key study for the European Commission, Brussels.
- Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) (2017). *Education at a Glance 2017: OECD Indicators*. Erişim: https://www.hm.ee/sites/default/files/eag2017_eng.pdf Erişim tarihi: 15.11.2018
- Er, H., Ünal, F. ve Özmen, C. (2013). 8. sınıf vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersinin 4. sınıfa alınmasına ilişkin görüşler üzerine bir araştırma. *International Journal of Social Science*, 6(8), 179-196.
- Ertan, A. (2013). *İlkökul birinci sınıflarda oyun ve fiziki etkinlikler dersi kazanımlarının amaca ulaşılabilirliğinin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Manisa Erişim: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> Erişim tarihi: 27.10.2018
- Fisher, C. W. & Berliner, D. C. (1985). *Perspectives on instructional time*. New York: Longman.
- Frederick, W. C. & Walberg, H. J. (1980). Learning as a function of time. *Journal of Educational Research*.
- Gümüş, E. ve Şişman, M. (2012). *Eğitim ekonomisi ve planlaması*. Ankara: PegemA
- Haznedar, B. (2003). „Neden erken yaşta yabancı dil eğitimi“. İ. Erdoğan (Ed.), *Türk Eğitim Sisteminde Yabancı Dil Eğitimi ve Kalite Arayışları* içinde (s. 119-130). İstanbul: Özel Okullar Derneği.
- İlter, G. B. ve Er. S. (2007). Erken yaşta yabancı dil öğretimi üzerine veli ve öğretmen görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 21-30.
- Kalkınma Bakanlığı (2014). *2014-2018 Onuncu Kalkınma Planı Eğitim Sisteminin Kalitesinin Artırılması Özel İhtisas Komisyon Raporu*. Ankara.

- Karakoç, C. (2007). *Okul öncesi eğitimde ana sınıfları İngilizce dersi için bir öğretim programı önerisi*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya. Erişim: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> Erişim tarihi: 27.10.2018
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (17. Bs.). Ankara: Nobel.
- Kaya, Y. K. (1984) *İnsan yetiştirme düzenimiz*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. 27.10.2018
- Keleş, Ö. (2009) *Yeni ilköğretim Matematik dersi programı hakkında sınıf ve ilköğretim matematik öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara. Erişim: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> Erişim tarihi: 27.10.2018
- Kızılırmak, B. (2017). *Sınıf öğretmenlerinin Görsel Sanatlar dersi alan bilgisi öz yeterlik inançları*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara. Erişim: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> Erişim tarihi: 27.10.2018
- Koç, E. S. (2016). Türkiye’de ilköğretim programlarının değerlendirilmesine yönelik yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 198-216.
- Kurt, Y. ve Taşkaya, S. M. (2007, Kasım). *Sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi dersinde karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri*, 5. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Lavy, V. (2010). Do differences in schools instruction time explain international achievement gaps in Math, Science, and Reading? Evidence from developed and developing countries. *Technical Report*, National Bureau of Economic Research.
- Levin, H.M. (1984). *Clocking instruction: A reform whose time has come?* Palo Alto, CA: Stanford University, The California Institute for Research on Educational Finance and Governance.
- Mandel, P. & Süssmuth, B. (2011). Total instructional time exposure and student achievement: An extreme bounds analysis based on german state-level variation. CESifo Working Paper Series.
- Memişoğlu, S. P. ve İsmetoğlu, M. (2013). Zorunlu eğitimde 4+4+4 uygulamasına ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 14-25.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2015). Milli Eğitim Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı.
- Navdar, A. Ö. (2017). *Sınıf öğretmenlerinin oyun ve fiziki etkinlikler dersinin öğretim süreciyle ilgili görüşleri (Rize İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Rize. Erişim: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> Erişim tarihi: 27.10.2018
- Öksüz, Ç. (2010). *İlköğretim 1. sınıf matematik programına yönelik öğretmen görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Özcan, M. (2017). *Görsel Sanatlar (1- 8 sınıflar) dersi programına yönelik Görsel Sanatlar öğretmenlerinin görüşleri ve çözüm önerileri*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya. Erişim: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> Erişim tarihi: 27.10.2018
- Özdemir, S., Yalın, H. İ. ve Sezgin, F. (2008). *Eğitim bilimine giriş*. (6. Bs.). Ankara: Nobel.
- Öztürk, T. ve Kalafatçı, Ö. (2016). İlkokul Hayat Bilgisi dersi öğretim programının uygulanabilirliğinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Ihlara Eğitim Araştırmaları Dergisi* IHEAD, e-ISSN 2528-9632, 2016, 1(1), 58-74.
- Sağlam, H. İ. & Hayal, M. A. (2015). Sınıf öğretmenlerinin “insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi” dersinin ilkökul 4. Sınıfta yer almasına ilişkin görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 207-217.
- Silva, E. (2007). On the Clock: Rethinking the Way Schools Use Time. *Education Sector Reports*.
- Şahin, O. (2009). *Kırıkkale İl merkezinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin müzik dersi ile ilgili yeterliliklerine ilişkin bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale. Erişim: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> Erişim tarihi: 27.10.2018
- Şener, Ö. (2014). *Sınıf öğretmenlerinin müzik dersindeki yeterliliklerine ilişkin görüşleri (Ankara İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara. Erişim: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> Erişim tarihi: 27.10.2018
- Şişman M. ve Taşdemir, İ. (2008). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: PegemA.
- Talim ve Terbiye Kurulu (2014). 19. Milli Eğitim Şurası
- Talim ve Terbiye Kurulu (2010). 18. Milli Eğitim Şurası
- Talim ve Terbiye Kurulu (2006). 17. Milli Eğitim Şurası

- Tarı, H. (2011). *İlköğretim okullarının 1. 2. 3. sınıflarında uygulanan Görsel sanatlar dersinin öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Türk Eğitim Derneği (TEDMEM) (2016). *Ders Saatleri: Ne Kadar Az Ne Kadar Fazla?*
- Wößmann, L. (2003). Schooling resources, educational institutions and student performance: the international evidence. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 65 (2), 117–170.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2014). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Zafer, H. (2015). *Görsel sanatlar dersinin etkililiğini artırmada yöneticilerin katkısı*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul. Erişim: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> Erişim tarihi: 27.10.2018